

Na osnovu Naredbe VŠ NOV i POJ krajem prosinca 1942., Štab IV. OZ za Dalmaciju, u oslobođenom Imotskom formirao je 13. veljače 1943.g. IX. dalmatinsku diviziju NOVH-e. Za zapovjednika postavljen je Vicko Krstulović, a za komesara imenovan je Ivica Kukoć. Divizija je imala 2.119 boraca, a već za osam dana imala je oko 3.600 boraca. Početkom ožujka 1943. divizija je imala oko 4.000 boraca. S druge strane do početka veljače 1943.g. Dalmacija je dala oko 12.000 boraca NOVH-e, od toga oko 80% Hrvata. Diviziju su činile 3., 4. i 5. dalmatinske NOU brigade.

Pri formiranju IX. divizije NOVH-e, oko 1/3 boraca nije imalo oružje a većina ih do tada nije prošla ni jednu zapaženu oružanu akciju. Divizija, čim je formirana, primila je na sebe teške borbene zadatke, a osobito u sastavu Operativne grupe VŠ NOV i POJ, u bitci na Neretvi, gdje su dragovoljci borci s Jadrana (iz toplih krajeva) bili izloženi, osim žestokim i teškim borbenim neprijateljskim djelovanjima, visokim snijegom zavijenim hercegovačkim planinama. Većina dalmatinskih boraca u tim teškim vremenskim okolnostima nisu imali zimsku odjeću. IX. dalmatinska divizija preuzela je prijenos većinu ranjenika i veliki broj oboljelih od tifusa, noseći ih preko Neretve i bespuća planine Prenja. Bez odlaganja nakon tih teških borbenih zadaća, započeli su krvavu bitku protiv četnika na području Nevesinja. Od Imotskog do Nevesinja IX. dalmatinska divizija je izgubila oko 700 boraca. Ponovnim zauzimanjem Nevesinja s bližom okolinom od strane četnika i talijanskih fašista, nije dobro primljeno u VŠ NOV i POJ, što je proizvelo Naredbu o raspuštanju IX. dalmatinske divizije, 14.04.1943.g., pri tome, oko 377 dalmatinskih boraca vratilo se u Dalmaciju da se bore u svojoj sredini. Ostali borci divizije, njih oko 2.000, raspoređeni su u druge jedinice NOVJ dok je oko 1.200 boraca činilo 3. dalmatinsku NOU brigadu sa zapovjednim kadrom, svi iz Crne Gore. Zapovjednik Vicko Krstulović i komesar Ivica Kukoć, nakon rasformiranja IX. dalmatinske divizije stavljeni su na raspolaganju VŠ NOV i POJ.

Poslije kapitulacije fašističke Italije, u Dalmaciji je buknuo općenarodni ustanak, gdje je obnovljen Štab IX. dalmatinske divizije koji su činili partizanski borci iz grupe udarnih bataljuna a ubrzo su je činili borci III. i IV. (Splitske) brigade. IX. dalmatinska divizija NOVH je djelovala po Dalmaciji, Bosni, zapadnoj Hercegovini. Učestvovala je u obrani Maršala Tita u Drvaru 25.05.1944.g., te kasnije u operacijama za oslobođenje Knina, Mostara, Kvarnerskih otoka Istre i sve do Trsta.

Kroz IX. dalmatinsku diviziju NOV prošlo je oko 10.000 boraca, a od toga poginulo je oko 40% boraca.

PREDSJEDNIK

Kešimir Sršen, prof.